

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง (Presumption of innocence)⁽¹⁾ ดังนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจึงมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติต่ออย่างผู้บริสุทธิ์ จะปฏิบัติต่อเขาอย่างไร เป็นผู้กระทำผิดในขณะนั้นไม่ได้ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัยว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาแล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมและประโยชน์ในการพิจารณาตัดสินของศาล ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจต้องถูกควบคุมหรือขังในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีของศาล ตามหลักเกณฑ์ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ได้ ทำให้การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีสภาพเป็นที่ไม่พึงปรารถนาของบุคคล ฉะนั้นก่อนที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะตกอยู่ในฐานะการเป็นจำเลยในคดีอาญาจึงจำเป็นต้องผ่านการตรวจสอบมูลคดีหรือการค้นหาความจริงมาแล้วในระดับหนึ่ง ซึ่งถือเป็นกระบวนการอันสำคัญยิ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะไม่ว่าประเทศนั้น ๆ จะใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) หรือโดยประชาชน (Popular Prosecution) หรือโดยผู้เสียหาย (Private Prosecution) ก็ตาม วัตถุประสงค์หลักของการดำเนินคดีอาญา ไม่ว่าจะในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาคดีของศาล ล้วนแต่ต้องการค้นหาความจริงทั้งสิ้น ต่างกันก็ตรงที่ในชั้นสอบสวนต้องการค้นหาความจริงในระดับหนึ่ง กล่าวคือ

¹ตามบัญญัติสาขากว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11(1) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2521 ได้รับรองไว้ในมาตรา 27 ด้วย

มีพยานหลักฐานพอ เชื่อได้ว่าการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น และความผิดนั้นกระทำโดยผู้ต้องหา
แต่ในชั้นพิจารณาของศาลต้องการค้นหาความจริงในระดับที่สูงกว่า กล่าวคือ มีพยานหลักฐาน
ทำให้เชื่อโดยปราศจากความสงสัยได้เลยว่าจะอาเลยกระทำผิดจริง

สำหรับประเทศไทย ซึ่งอำนาจในการดำเนินคดีอาญาเป็นทั้งของรัฐและราษฎรผู้เสียหาย
ควบคู่กันไป มาตรการที่ใช้ในการตรวจสอบหรือค้นหาความจริงในชั้นก่อนตกเป็นจำเลยใน
คดีอาญาจึงมีรูปแบบแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในคดีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์กฎหมาย
บัญญัติเป็นการบังคับให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ เนื่องจากคดีดังกล่าวอาจยังไม่เคยผ่าน
ขั้นตอนการตรวจสอบมูลคดีหรือค้นหาความจริง โดยองค์กรไต่สวนมาก่อนเลย ส่วนในคดีที่พนักงาน
อัยการเป็นโจทก์ กฎหมายบัญญัติให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ และใน
ทางปฏิบัติศาลได้ใช้ดุลพินิจในทางประทับฟ้อง โดยไม่มีการไต่สวนมูลฟ้องเสมอ โดยเหตุผลที่ว่า
เนื่องจากคดีดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วถึง 2 ขั้นตอน คือ การ
สอบสวนและสั่งคดีของตำรวจและพนักงานอัยการ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความเห็นในทางวิชาการกัน
ว่าทางปฏิบัติดังกล่าวทำให้การสอบสวนเข้ามีความสำคัญแทนที่การไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งไม่ถูกต้อง
ตามหลักวิชาการ เนื่องจากการตรวจสอบในชั้นสอบสวนและสั่งคดีอาจไม่เพียงพอ และในกรณีนี้
การไต่สวนมูลฟ้องจะเป็นมาตรการเสริมที่ช่วยทำให้ประโยชน์ทั้งแก่โจทก์ จำเลย และศาลมากขึ้น
อีกด้วย แนวคิดดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการไต่สวนมูลฟ้องได้เป็นอย่างดี
เพราะฉะนั้นในคดีที่ราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ซึ่งอาจมิได้มีการตรวจสอบมูลคดี หรือค้นหาความ
จริงโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมาก่อนเลย จึงยังต้องให้ความสำคัญแก่การไต่สวนมูลฟ้องอย่างยิ่ง
จากจุดนี้ทำให้ต้องกลับมาพิจารณาว่าปัจจุบันหลายฝ่ายได้ให้ความสำคัญแก่การไต่สวนมูลฟ้อง
เพียงพอแล้วหรือไม่ ปัญหาคือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้กฎหมายประสงค์จะให้มีการตรวจสอบหรือค้น
หาความจริงมากน้อยเพียงใด เหตุใดจึงกำหนดให้ศาลพิจารณาคดีที่หน้าไต่สวนมูลฟ้อง และ
เมื่อกฎหมายกำหนดให้ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ศาลควรจะมีบทบาทอย่างไรในอันที่จะ
ตรวจสอบหรือค้นหาความจริงในชั้นนี้ และขั้นตอนหรือกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง รวมทั้ง โจทก์
จำเลย และทนายความมีส่วนช่วยให้การไต่สวนมูลฟ้องได้ทำหน้าที่สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย
อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การตรวจสอบมูลคดีในชั้นก่อนตกเป็นจำเลยของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาถึงวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์การไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็นโจทก์
3. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยสั่ง "คดีมีมูล" ของศาลไทยเปรียบเทียบกับ "Prima facie" ของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา
4. เพื่อศึกษาการทำหน้าที่ตรวจสอบมูลคดีโดยการไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็นโจทก์ในปัจจุบัน และให้ข้อเสนอแนะทางวิชาการอันจะช่วยให้การไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็นโจทก์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะกล่าวถึง เฉพาะหลักเกณฑ์และปัญหาที่เกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็นโจทก์เท่านั้น ไม่รวมถึงการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์โดยมุ่งทำการศึกษาและวิเคราะห์โดยละเอียดในประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพราะเหตุใดจึงควรมีกระบวนไต่สวนมูลฟ้องขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา
2. หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยสั่ง "คดีมีมูล" (ในปัจจุบัน)
3. กระบวนไต่สวนมูลฟ้อง (ที่ควรจะเป็น) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและเจตนารมณ์ที่กฎหมายบัญญัติเรื่องนี้ไว้ (ภายหลังที่ได้ทำการศึกษามาโดยตลอด)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษาและค้นคว้าวิจัยเชิง เอกสาร (Documentary Research) ทั้งที่เป็นภาษาไทยและต่างประเทศ โดยศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ตำรา บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา ฯลฯ แล้วทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงหลักและแนวคิดเรื่องการตรวจสอบมูลคดีในชั้นก่อนตกเป็นจำเลยโดยวิธีการไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็นโจทก์
2. ได้ทราบถึงแนววินิจฉัยสั่ง "คดีมีมูล" ของศาลไทย
3. ได้ทราบถึงบทบาทและการทำหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการไต่สวนมูลฟ้องในคดีราษฎรเป็นโจทก์
4. จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาด้านวิชาการเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป